

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК НАПРЯМ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Н. А. Цимбаліста,
кандидат економічних наук,
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долишнього НАН України»
cimbal.natalya@gmail.com

Розглянуто особливості впровадження екологічних інновацій в органічному виробництві.

Ключові слова: органічне виробництво, екологічні інновації, екологізація інноваційної діяльності.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Впровадження інновацій в сільському господарстві покликане вирішити проблеми продовольчого забезпечення населення за рахунок підвищення продуктивності та нарощування обсягів виробництва продукції. Однак надмірне, нераціональне використання сучасних хімічних засобів (добрив, гербіцидів, інсектицидів, протимікробних препаратів,

стимуляторів росту тощо), з одного боку спричиняє посилення техногенного навантаження на навколишнє середовище (одним із компонентів якого є земля як важливий ресурс аграрного виробництва), а з іншого боку, може негативно позначитися на здоров'ї людини через зниження якості та безпечності продуктів харчування. Особливої актуальності дослідження інноваційної діяльності в аграрній сфері набуває у зв'язку із посиленням конкурентної боротьби на ринку сільськогосподарської продукції та інтеграцією України в міжнародний економічний простір, що зумовлює необхідність адаптації параметрів якості та екологічної безпеки аграрного виробництва до стандартів та вимог ЄС.

Проблеми інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств досліджували О. В. Гончаренко, О. М. Загурський, П. Т. Саблук, І. В. Сідельнікова, С. О. Тивончук, Я. О. Тивончук, О. В. Шубравська та ін. Значна увага приділяється також розвитку сфер виробництва та реалізації органічної продукції в Україні та світі. Зокрема цим питанням присвячені праці В. І. Артиша, Р. М. Безуса, В. М. Сучкової, Т. Б. Харченко, В. М. Якубів та ін. Однак роль органічного виробництва в екологізації інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки залишається вивченим недостатньо.

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є вивчення особливостей впровадження екологічних інновацій в органічному виробництві.

Результати досліджень. Розвиток екологічно орієнтованих систем землеробства та господарювання в аграрному секторі є об'єктивною необхідністю в сучасних умовах, оскільки здійснення сільськогосподарського діяльності із використанням інноваційних технологій, часто супроводжується перевищенням гранично

допустимих меж інтенсифікації виробництва за різними її напрямками [1, с. 19]. Значного поширення у світі останніми роками набуло органічне агровиробництво. Україна також має великий потенціал для розвитку цього напрямку сільськогосподарської діяльності. Так, починаючи із 2000-х рр. стрімко зростає ємність внутрішнього ринку органічної продукції (рис. 1).

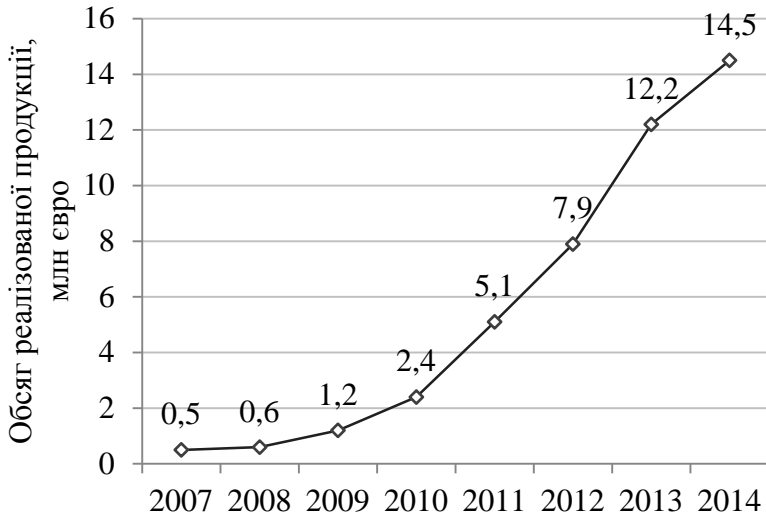

Рис. 1. Динаміка розвитку внутрішнього ринку органічної продукції в Україні, млн євро

Джерело: за даними [2]

Дослідження Інституту агрохімії і ґрунтознавства УААН показали, що характер антропогенного забруднення території України є локальним, а не суцільним, а також наявні території із рівнем забрудненості значно нижчим, ніж у країнах Європи [3]. Ці екологічно чисті землі зосереджені головним чином у Львівській, Волинській, Рівненській, Тернопільській, Івано-Франківській, Житомирській, Миколаївській, Херсонській, Сумській, Луганській, Харківській, Запорізькій та Донецькій

областях. За даними Федерації органічного руху України станом на 2014 р. у нашій державі зареєстровано 182 органічних господарства із загальною площею органічних сільськогосподарських угідь понад 0,4 млн га.

Водночас світова практика свідчить, що методи ведення агроекологічного виробництва не обмежуються лише органічним напрямком (рис. 2).

За органічного виробництва не допускається використання отрутохімікатів, синтетичних мінеральних добрив, та генетично модифікованих організмів у рослинництві, а також гормонів, стимуляторів росту і антибіотиків у тваринництві [5, с. 11].

Рис. 2. Види агроекологічного виробництва у країнах Європи та США

Джерело: [4, с. 117]

На відміну від цього, інші напрями екологічно-орієнтованого сільськогосподарського виробництва допускають застосування трансгенних рослин, окремих видів мінеральних добрив, біологічних та органічних препаратів, за умов дотримання правил і допустимих норм їх застосування.

Висновки і пропозиції. Виходячи з цього можемо сказати, що спектр екологічних інновацій, які можуть бути застосовані в органічному сільськогосподарському виробництві значно обмежений. Однак, це не означає, що виробництво органічних продуктів автоматично означає повернення до давно забутих способів господарювання за повної відсутності впровадження інноваційних технологій. Так, якщо за органічного типу виробництва не допускається використання генетично виведених сортів рослин, стійких до хвороб і шкідників, а також новітніх хімічних засобів захисту рослин, то впровадження таких досягнень науково-технічного прогресу як GPS навігація та парова обробку ґрунту є цілком прийнятним і навіть бажаним [6, с. 132-133].

Водночас існує низка перешкод щодо впровадження інновацій в органічне виробництво, головними серед яких, на нашу думку, є, з одного боку, висока вартість інноваційних розробок, а з іншого – невеликі розміри органічних господарств, що зумовлює їхню недостатню фінансову спроможність щодо придбання та впровадження інноваційних технологій. Крім того за органічного способу виробництва різко знижується урожайність (особливо овочів та фруктів) [7, с. 63]. Тому важливого значення набуває формування ефективної системи державної підтримки органічного виробництва загалом, та його інноваційної активності зокрема. Це важливо і з погляду конкурентоспроможності вітчизняної органічної продукції на зовнішніх ринках, адже у Європі ціни на неї вищі порівняно зі звичайними продуктами на 20-40%, а не у 2 і більше разів (як було б без державної підтримки). Крім того, доцільно приділити увагу обґрунтуванню механізмів стимулювання інноваційної активності дрібних виробників органічної продукції на засадах кластеризації. Цим питанням будуть присвячені подальші дослідження.

Список використаних джерел

1. Багорка М. О. Передумови для розвитку екологічно спрямованих інновацій в аграрному виробництві / М. О. Багорка // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 5. – С. 18-22.
2. Федерація органічного руху України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>
3. Кобець М. І. Органічне землеробство в контексті сталого розвитку [Електронний ресурс] – режим доступу : http://www.undp.org.ua/agro/pub/ua/P2004_01_051_04.pdf
4. Бабаєв В. Ю. Агроекологічне виробництво як інноваційний напрям розвитку аграрних підприємств / В. Ю. Бабаєв, І. О. Бабаєва // Бізнесінформ. – 2012. – № 10. – С. 116-119.
5. Загурський О. М. Основні напрями інноваційної діяльності в аграрному секторі України / О. М. Загурський // Наукові праці НДФІ. - 2015. - Вип. 1. - С. 5-15.
6. Сіренко Н. М. Інноваційні технології в органічному землеробстві / Н. М. Сіренко, Т. О. Чайка // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 4, Т. 2. – С. 131-135.
7. Потапенко В. Г. Органічне сільське господарство як чинник економічної безпеки / В. Г. Потапенко, О. М. Потапенко // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С. 58-65.